

Avaldamata artikkel – Õiglane riik ka sundüürnikele!

Saadetud ajalehele Pealinn 20.05.2019

Äsja täitus Eesti Üürnike Liidu 25. tegevusaasta. Juunis möödub omandireformi seaduse vastuvõtmisest 28 aastat. Liit ühendab omandireformis kodudest lahkuma sunnitud Eesti peresid. Reformi tõttu kannatanud inimeste koguhulga kohta annavad aimu numbrid 60 000 ja 11 000 – esimesed on veel elus sundüürnikud, tagumised ei jõudnud õiglast riiki ära oodata ja surid.

Need ei olnud väga targad inimesed, kes 1991. aastal otsustasid läbi viia omandireformi (mida kahtlemata oli vaja!) just sellisel kujul. Võibolla mõte oli ilus – heastada ajalooline ülekohus, aga teostus see paraku nii, et kodutuks tehti tuhanded Eesti perekonnad. See ei ole kellelegi täna uudis.

Kuid need olid perekonnad, kus kasvasid lapsed. Need lapsed on saanud täisealiseks. Ja kes nüüd, teenides Eesti riiki, küsivad - miks meid veerand sajandit tagasi kodudest välja visati? Miks oli vaja seda nii jõhkralt teha? Kelle huvides? Kas Eesti riik muutus sellest tugevamaks? Kes vastutab?

Siia ei mahu ja ei ole vaja hakatagi kirjeldama õudusi, mida need lapsed koos vanematega pidid üle elama. Need haavad ei kao elu lõpuni. Veel hullem, need pärandatakse järgmistele põlvvedele nagu iga muugi kustumatu ebaõiglus.

25 aastat lõppematut hädakisa

Sundüürnikud on tsiviliseeritud seltskond. Nad ei sulge liiklust tiptunni ajal. Sundüürnikest emad ei paljasta rindu Stenbocki maja hästimakstud ja silmi peitvate poliitikute ees. Sundüürnikest pereisad küll joovad ja poovad, aga nad muutuvad vägivaldseks võimu suhtes ega ohusta otseselt ühtki omanikku ega seadusandjat. Nad ikka veel loodavad, et see Eesti, kes „ei ole kunagi ajaloos elanud nii hästi kui praegu“, leiab ühel hetkel tee ka nendeni, kelle kodude arvel see üleüldine paradiis maapeale saabus. Ja nad ei saa selle vastu, kui mõnikord käsi rusikasse kipub.

Kas kodudest väljatõstetud lapsed on senise riiklikult vastutustundetu käitumise tagajärjel Eesti Vabariigi heaks millekski kohustatud? Et kas poisid, kes kodust välja aeti, peavad, relv käes, minema kaitsma riiki, kes nende kodu ära võttis?

Sundüürnike vastuvõttudel kuulen alati küsimust – kuidas saavad sundüürnikud olla lojaalsed nii ebaõiglasele riigile? Seni pole ükski valitsus sundüürnike suhtes toimepandud jõhkruste eest vastutanud. Mis vastutuseks on võimeline Reformierakond, kes nägi alati ja igal pool ainult miljoneid, sidruneid ja riigipalkasid, aga mitte kunagi kodust ilmajäetud perede nuttu ja hala? Veel hullem, nad lausa keelasid isegi nutu ja hala, kehtestades üleüldise boikoti sundüürnike teemale reformimeelses meedias.

Ja kas isamaalased kujutavad ette, et ühel hetkel nende endi tekitatud sundüürnikud lihtsalt haihtuvad? Või näevad nemad eestlaste elu edendamisenä veel mõne vabadusristi,

kommunismiohvrite altari või okupatsioonimuuseumi ehitamist? Selleks rahapuudust ju meie riigis ei ole. Küll aga ei soovi keegi neist eestlaste põlvkondade kidumise ühe põhjusena näha laastavat omandireformi.

Sundüürnikud teavad, et enamik võimuparteisid ega neile lojaalsed ajalehed ega kanalid pole tahtnud sellest teemast rääkida. Sellise „sõnavabaduse“ kilbile tõstmine mõjub sundüürnikele pigem näkku irvitamisena. Kus on debatid, lahenduste otsimine, kodudest väljaetute emotsionaalsed kirjeldused piinadest, mis nende kallal toime pandi? Kus?

27. märtsil 2017 ilmus Pealinnas tänase Mustamäe linnaosavanema Lauri Laatsi artikkel „Omandireformi läbiviijad vastutavad selle kahjude eest ka pärast ametist lahkumist“. Kuidas nad vastutavad? Vastust pole. Võibolla leiab selle vastuse äsja tööle asunud Keskerakonna, EKRE ja Isamaa valitsus, sest koalitsioonileppes on kirjas: „Jätkame sundüürnike ja represseeritute andmebaasi täpsustamist ning analüüsimise koostöös omavalitsuste, Eesti Üürnike Liidu, Eesti Memento Liidu ja Eesti Omanike Keskliiduga võimalikke lahendusi.“ (Koalitsioonilepe 2019, lk 19)

Sundüürnikud loodavad eestluse elujõudu väärtustavale koalitsioonile

Võimule tõusnud isamaaline ja eestimeelne (erinevalt varasematest) koalitsioon on alustanud sundüürnike jaoks seega lootustandvalt. Erilist usku sisendab, et sundüürnikud on asetatud samale tasandile Memento Liiduga – järelikult tunnistatakse, olgugi läbi lillede – et sundüürnikke on represseeritud. Viimasele viitab ka Viljandi ajalehes Sakala 8. mail avalikustatud kirjutis „Linna üürnikud võrdlevad rae plaani küüditamisega“, mille kohaselt Viljandi linnavalitsus soovib kord juba oma kodudest munitsipaalmaajja paigutatud eakad endised sundüürnikud taas välja ajada, pannes linna korterid müüki.

Koostööd Omanike Keskliiduga on Üürnike Liit teinud varemgi – see on igati mõisteta, sest paljudest sundüürnikest ongi vaatamata kõigele saanud omanikud. Sundüürnikud on alati olnud koostööaltid kõigi eestimeelsete jõududega, sest meie meelest ainult Eesti kodus kasvavad meie riigile lojaalsed kodanikud, maksumaksjad ja Eesti põlve uueks loojad.

Paraku seni on see „Eesti kodu“ äravõtmise ükskõik kui helgetel kaalutlustel 70 000 sundüürniku staatusega seotud inimesele veel heastamata.

Koostamisel on sundüürnike andmekogu

2017.-2018. aastal tegutses Rahandusministeeriumis omandireformikomisjon, mille töö tulemusena asuti looma sundüürnike andmekogu. Esialgsed andmed kinnitavad, et tagastamisele kuulus üle Eesti 5143 maja, kus paiknes 57 050 aadresskirjet. Seni on tuvastatud üle 30 000 isikunime.

Need andmed ei ole lõplikud, kuid annavad suurusjärgu. Eesti valitsused ei ole tuhandete inimeste kodukaotuse heastamiseks rohkem kui paarkümmend aastat teinud midagi praktiliselt hoomatavat, kuni selleni välja, et ka sundüürnike maksudest elatuv Eesti Televisioon ei julge ekraanil näidata nende inimeste probleeme lahkavat dokumentaalfilmi. 11 000 sundüürnikku on tänaseks surnud – ehk nagu ühes rahvusringhäälingu raadiosaates

avaldati lootust, et „sundüürnike probleem kaob oma loomulikku rada pidi“. Aitäh. Aga ka sundüürnikel on pärijad – samamoodi nagu endiste omanike „laial ringil“.

Kui riigiasutused on meiega tegelemist vältinud, siis teemaga on paratamatult tihedamalt kokku puutunud kohalikud omavalitsused – eriti Tallinn, aga ka Tartu, Pärnu, Kuressaare, Viljandi, Elva, Võru, isegi Sillamäe ja Loxsa. Koguni väikestes valdades ja külades on omavalitsused pidanud leidma inimeste ümberpaigutamiseks lahendeid – igal pool, kus tuli ette tagastamisjuhtumeid.

Eesti Üürnike Liidu soov on, et õiguslikult vildaka omandireformi elluviijad vabandaksid sundüürnike ees ning riigijuhid otsiks ja leiaks võimalusi kompensatsiooniks neile, kes oma kodu kaotasid. Kõike saab, kui väga tahta. Riigi autoriteet ja ülekohtu tunnistamine on suuremad väärtused kui mingi tühine raha.

Urmi Reinde

Eesti Üürnike Liidu tegevjuht